

258438

Dr. ALEXANDRU DRAGOMIR

DECANUL BAROULUI CLUJ
VICE-PREȘEDINTE AL UNIUNII AVOCAȚILOR

**ADVOCAȚII DIN ARDEAL,
BANAT, CRIȘANA ȘI MARAMUREȘ**

IN

LUPTLE NAȚIONALE DIN TRECUT

BCU Cluj / ~~Central University Library Cluj~~

Discurs ținut la deschiderea solemnă a Congresului Avocaților
din România în Cluj la 8 Septembrie 1932

1 9 3 2

„TIPOGRAFIILE ROMANE UNITE“, S. A., RAHOVEI, 42

Dr. ALEXANDRU DRAGOMIR
DECANUL BAROULUI CLUJ
VICE-PREȘEDINTE AL UNIUNII AVOCAȚILOR

ADVOCAȚII DIN ARDEAL,
BANAT, CRIȘANA ȘI MARAMUREȘ

IN

221889
LUPTELE NAȚIONALE DIN TRECUT

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Discurs ținut la deschiderea solemnă a Congresului Avocaților
din România în Cluj la 8 Septembrie 1932

BIBL. UNIV. CLUJ

0017 Y - 3. I. 1933

EXEMPLAR LEGAL

1 9 3 2

„TIPOGRAFIILE ROMÂNE UNITE“. S. A., RAHOVEI, 42

BCU Cluj-Napoca

Domnule Președinte,
Domnilor Miniștri,
Doamnelor și Domnilor,

Deschidem inimi primitoare pentru confracții care s'au întrunit azi aci din toate unghiurile țării și împodobim cu decor de praznic intrările în modestul nostru cămin, pentru a întâmpina cu dragoste și devotament Uniunea, care reprezintă ideea solidarității noastre profesionale.

Față de tot ce putem aduce azi drept contribuțiune la năzuințele noastre în viitor, fie pentru râvna de a ne face folositori Statului, căutând mijloace de drept pentru organizarea și consolidarea lui, fie pentru a găsi o așezare demnă a profesiunii noastre în organismul social al țării, — noi mai adăugăm din urmă, din umbra vremilor trecute, un îndemn pentru abnegațiune și devotament, elemente constitutive ale solidarității noastre, izvorite din recunoștința către fruntașii din trecutul acestui Barou din *Ardeal* și *Banat*, *Crișana* și *Maramureș*, care au înțeles să închine o viață de apostolat pentru neamul românesc.

Mă reîntorc la vremurile când aci, în Ardealul independent, stăpânea regimul de drept al legiuirilor așa numite „*Compilatae et Approbatae*”. În acest regim, drepturi politice aveau numai trei națiuni: Ungurii. Sașii și Săcuii, iar națiunea română era declarată ca tolerată, „*usque ad bene placitum principum et regnicolarum*”. De drepturi civile se bucurau numai nobilii și națiunile privilegiate, iar Românii erau iobagi. Ei nu puteau să dobândească nici un drept de proprietate, dacă însă prin grație li se îngăduia să beneficieze de uzufructul unor sesiuni minuscule de iobagi, erau obligați să facă robote și prestațiuni în natură din tot ce produceau prin sudoarea muncii lor. Așa a fost până în anul 1848.

Așezați prin natura preocupărilor lor, în centrul luptelor pentru drept și dreptate, avocații din Ardeal răsar în fruntea mișcărilor din 1848 pentru eliberarea de sub jugul iobăgiei, și rămâne mai presus de toate neprețuita lor vrednicie, că au înțeles să clădească pe ruina unui sistem de drept prăbușit, programul unor aspirațiuni naționale, osebit de cele umantare, care ne-ar fi absorbit ca indivizi în vârtejul fericirilor imaginate de elanul eliberării.

Este nespus de impresionantă mărturia marelui jurist *Ion Cavaler de Pușcariu*, care invoacă în însemnările sale contemporane începutul acestor lupte :

„*In seara zilei de Martie 1848, convenind cu colegul de studii Simion Bărnuțiu, după o scurtă discuțiune, îmi dictează o proclamațiune către Români, care culmina într'acolo, ca Români să se adune în conferințe naționale, și să ceară ca unirea Ardealului cu Ungaria să nu se facă și națiunea română să fie recunoscută ca națiune independentă*”.

Această proclamațiune s'a răspândit prin toate satele și a constituit inițiativa marei adunări naționale de pe câmpul libertății dela *Blaj*.

Cuvântările pe cari le-a rostit marele jurisconsult *Simion Bărnuțiu* în catedrala dela *Blaj* și pe câmpul libertății, au rămas memorabile prin lumina ideilor cari se reflectau asupra viitorului și prin concluziunile ce au fixat programul de luptă națională pentru câteva decenii.

Mai târziu *Bărnuțiu*, care era doctor în drept dela *Viena* și *Padua*, a fost chemat la *Universitatea din Iași*, ocupând catedra de profesor pentru dreptul public și constituțional. Iată cum își manifestă *Universitatea din Iași* recunoștința față de acest mare erudit al neamului de dincoace și dincolo de *Carpați* :

„*Universitatea din Iași nu poate uita pe acei profesori ardeleni care au dat strălucirea începuturilor ei, în special nu poate uita figura marelui ardelen, a marelui român, Simion Bărnuțiu, care și astăzi planează asupra Universității din Iași și-i patronează activitatea*”.

Din organizația politică ce a creiat la *Blaj Simion Bărnuțiu*, a răsărit conștiința care a transformat în armată națională întreg poporul român.

Tinerii avocați întruniți la *Târgu-Mureș* pentru a presta examenul de liberă practică și între cari găsim pe: *Iacob Bologa, Ioan Alduleanu, Ioan Secăreanu, Ioan Constantin, Bazil Pop, Florian Micaș, Bazil Lacea, Avram Iăncu, Papiu Ilarian, Petru Popoviciu, Amos Tordoșianu, Petru Roșca, Ion Mărgineanu, Ilie Marin, Ioan Pinciu, Iosif Sterca Suluțiu, Vasile Vespremianu, Constantin Panțiu, Ion Cergedi, Nicolae Pop Bota, Abram Precup, Ladislau Buteanu, Dionisiu Tobias, Samuil Poruțiu, Amos Frâncu, Ladislau Dragoș* și alții, țin zilnic consfătuiri și poartă din sat în sat îndemnul de rezistență națională.

Din acest stat major s'a ridicat avocatul *Avram Iancu*, pentru a deveni regele munților și cel mai mare erou al națiunei.

Inconjurat de entuziasmul întregului popor, susținut de îndărătnica voință a moșilor din Munții *Apuseni*, el a făurit arme din lemn și din coase și a încrucișat în atâtea lupte crâncene, pumnul încheștat în suferințe, cu sabia lucită în nelegiuiri și abuzuri. Trecând din biruințe în biruințe, el a sigilat cu sânge jurământul dela *Blaj* și a înscris pentru totdeauna un nume nepieritor în inimile *Românilor*. În mii de cântece l'a proslăvit recunoștința poporului, care nu știa să-l cheme altfel decât „*Jancule, Măria Ta*”.

Când flacărele marei revoluții s'au stins și greul zilei se purta în

mângâierea pe care o mai putea oferi o justiție a erei absolutiste, *Avram Iancu*, avocat la *Abrud*, susținea cu erudiție și devotament, în nesfârșitele procese urbariale, cauza nefericitorilor moți, pentru stăpânirea munților și a pădurilor.

Cât de mare a fost sufletul său pentru drept și dreptate, ne-o vedește testamentul, în care dispune :

„*Ultimul dor al vieții mele este să-mi văd națiunea mea fericită. Nu știu câte zile mai pot avea; un fel de presimțire îmi pare că mi-ar spune, că viitorul este nesigur. Voiesc dar și hotărît dispun, ca după moartea mea, toată averea mișcătoare și nemișcătoare să treacă în folosul națiunii, pentru ajutor la înființarea unei Academii de drepturi; tare crezând că luptătorii în numele legii vor putea scoate drepturile națiunii mele*”.

Tot ce se petrece de aci înainte este animat de moștenirea acestui mandat, de obligațiunea trecută asupra avocaților români, de a purta lupta cu armele legii.

Alături de *Avram Iancu*, a strălucit prin faptele sale eroice *Ioan Buteanu*, avocat în *Abrud*; el a murit martir, târât de armatele lui *Hatvani* la *Iosășel*, unde a fost îngropat la margine de drum.

Dintre ceilalți distinși avocați ai epocii din 1848, amintim îndeosebi pe :

Florian Micăș, avocat aci în *Cluj*, care fiind cunoscut prin însușirile sale de distins jurist, a fost consultat de Arhiereul dela *Blaș* pentru împlinirea formelor legale de convocare a adunării. El a fost îndrumătorul tinerimii din *Cluj*, și pentru agitațiile pe cari le-a desfășurat în preajma adunării naționale, a fost deținut și i s'a confiscat toată averea.

La *Brașov*, avocatul *Ioan Bran de Lemeni*, ajutat de colegul său mai tânăr *Constantin Panțu*, a adunat o deputațiune de patru sute Români și s'a prezentat în fața consiliului comunal săsesc, cerând egala îndreptățire pentru Români. La adunarea dela *Blaș*, *Bran* a participat ca delegat al *Brașovului* și a fost ales în comisiunea care avea să ducă o petiție la *Împăratul*. S'a distins ca primul căpitan al districtului *Făgăraș* și a ajuns o vârstă înaintată, participând la toate evenimentele naționale ce au urmat până la dieta din *Sibiu*.

La *Sibiu*, *Ioan Pinciu* a fost ales de către comitetul național, tribun al poporului. Pentru faptele sale vitejești, *Împăratul* l'a distins cu crucea de aur.

Iosif Hodoșiu, avocat și scriitor, a fost surprins de evenimentele de la 1848 aci la *Cluj*. În rând cu pleiada de tineri care au trezit din amorțire masele poporului, el a luat parte la adunarea dela *Blaș*, funcționând ca secretar, iar mai târziu ca vice-prefect a luat parte activă la luptele cu arma. După potolirea revoluției a ajuns vice-comite al *Zarandului* și a avut parte activă la întemeierea Liceului din *Brad*. A fost un vrednic colaborator în toate acțiunile pentru întemeierea așezămintelor noastre de cultură.

Amos Frâncu a fost asemenea tribun și a luat parte activă în luptele naționale, sub comanda lui *Axente Sever*. El împarte cu *Iosif*

Hodoș marea vrednicie de a fi înființat Liceul din Brad, înduplecând comunele să-și dăruiască obligațiunile de Stat pentru fondul acestui liceu.

În epoca absolutismului care a urmat după 1848, s'a introdus în Ardeal legislația austriacă și s'au adus o mulțime de tehnicieni germani. Nu erau însă suficienți pentru a putea îndeplini toate funcțiunile. S'a făcut apel la Români, și de aci înainte găsim foarte mulți avocați Români, angajați în funcțiuni publice, cari s'au distins prin calitățile lor alese și au urcat treptele până la cele mai înalte funcțiuni.

Ioan Alduleanu, care a fost mai întâiu avocat în *Brașov*, a intrat în magistratură și a ajuns consilier la Curtea de Casație. A fost deputat și membru în toate comitetele naționale și bisericești, iar în dieta dela Sibiu din 1863 a fost ales vice-președinte.

Iacob Bologa a funcționat ca notar în adunarea dela Blaj. Intrat în magistratură, a ajuns consilier la Curtea de Apel, iar pe urmă consilier aulic la cancelaria din Viena. După ce s'a retras din aceste funcțiuni, ca avocat al Mitropoliei din Sibiu a contribuit la organizarea ei și a fost membru în comisiunile Universității săsești, ducând la izbândă lupta pentru a se recunoaște, că averea acestei instituțiuni este avere comună a celor 11 scaune istorice, fără deosebire de naționalitate și confesiune.

Ladislau Baziliu Pop, trecând examenul de avocat în 1848 la Târgu-Mureș, a făcut o strălucită carieră de magistrat până la rangul de președinte al Curții de Casație. Fiu devotat al bisericii unite, s'a distins în lupta pentru autonomia acestei biserici. Pentru bunele servicii pe cari le-a prestat în magistratură, Impăratul l'a ridicat la rangul de baron. El a fost Președinte al „Asociațiunei transilvănene pentru literatura și cultura poporului român”.

Alexandru Bohățiel a venit avocat în Cluj la 1840 și a fost ales deputat pentru dieta din Cluj din 1848. Mai târziu, în calitate de căpitan suprem al districtului Năsăud, a înființat un Liceu în această localitate și s'a distins în luptele pe cari le-a condus pentru conservarea averilor grănicerești. A fost membru în comitetul național, redactând nenumărate memorii pentru cauza națională.

Iosif Pop, consilier la Curtea de Casație, s'a distins ca autor de opuri juridice și comentator de legi. A scris un îndreptar pentru cărțile funduare, un manual de procedură civilă, un comentariu la legea comunală și o mulțime de studii juridice prin diverse reviste.

Ioan Cavaler de Pușcariu a fost un jurist distins și a ocupat cele mai înalte posturi în administrație și justiție. În timpul când se purtau procesele pentru segregarea moșiilor iobăgești și stabilirea drepturilor de pășune și pădure, el s'a făcut folositor națiunii, scriind un comentariu la patenta urbanială, în două volume. *A introdus limba română în justiție și a tradus în românește toate formularele necesare pentru procedura civilă.* A redactat statutele Asociațiunei și a fost membru în toate comitetele naționale, culturale și bisericești. Un distins scriitor de tratate juridice și istorice, el ne-a lăsat unicele studii importante asupra

familiiilor nobile române. A fost ales membru al Academiei și al Academiei Române.

Iosif Sterca Suluțiu, vicecomite la Cetatea de Baltă și consilier la diferite instanțe judecătorești, a fost președinte al Băncii „Albina” și membru al comitetelor naționale. S'a distins ca autor juridic și istoric, publicând „*Memorii*” în șase volume și o biografie a lui Avram Iancu.

Samuil Poruțiu a fost primul Prefect român al județului Alba, numit de către comitetul național, în furtuna anilor 1848/49. Mai apoi a făcut o strălucită carieră administrativă, ajungând consilier ministerial. Retras la Bistrița, a trăit până la adânci bătrânețe înconjurat de stima contimporanilor, cari alergau la el pentru sfaturi și îndrumări.

Cât timp aci în Ardealul independent s'a dus lupta îndărătnică pentru a se păstra această independență, peste hotarele Ardealului propriu zis, adică în Banat, Crișana și Maramureș, avocați iluștri au susținut în cadrele evenimentelor de acolo, ideile și revendicările naționale.

Națiunea română este adânc recunoscătoare nobilei familii *Mocionyi din Banat*, de origine macedo-română, care prin membrii ei *Petru*, *Antoniu*, *Andrei* și *Alexandru* a îndreptat, în timpul dinainte și după 1848, toate acțiunile politice, naționale, culturale, bisericești și economice cu un deosebit tact și pricepere, dominând prin personalitatea și erudiția lor toate mișcările și toate acțiunile ce s'au întreprins.

Avocatul Petru Mocionyi a reprezentat Banatul în dieta din 1847 din Pojon, azi Bratislava, și a obținut primele începuturi de concesiuni privitor la despărțirea bisericii noastre de cea sârbească. A fost chemat de Împărat la Viena, ca om de încredere al Românilor, pentru a formula postulatele acestora la noua constituire a monarhiei. A fost și consilier la Înalta Curte de Casație din Viena, unde a continuat a-și valida întreaga influență în interesul poporului român.

Andrei Mocionyi, avocat și deputat în nenumărate parlamente, a participat împreună cu *Episcopul Șaguna* și baronul *Petrino din Bucovina* la Senatul imperial întregit din 1860 la Viena. El a cerut *constituirea tuturor Românilor într'un corp unic politic, o țară a coroanei cu tip și caracter românesc*. A fost un bărbat de înaltă cultură socială, care s'a distins prin agerimea spiritului, prin energie și un exterior foarte atrăgător. Toată viața a fost o luptă plină de abnegațiune pentru recuzașterea drepturilor naționale ale poporului Român.

Alexandru Mocionyi, avocat și el, a prezidat luptele parlamentare din al doilea deceniu după revoluție, când s'au făurit legile fundamentale ale Ungariei, conducând discuțiunile din fiecare zi ale deputaților români, în gigantică lor luptă la legea naționalităților, a reformei județelor și la legea electorală. O somitate parlamentară admirată și respectată și de către adversar, el a rostit un discurs celebru la legea naționalităților, examinând problema în aspectul ei juridic, filosofic și istoric cu o profunzime și erudiție clasică. A alcătuit nu un discurs, ci o operă dogmatică de definiție și afirmare a ideii de naționalitate și a drepturilor naturale ce-i revin. Între altele, este nespūs de frumoasă teza pe care o dezvoltă, susținând că :

„Sentimentul de naționalitate este vechiu ca și naționalitățile înseși. Iar acestea, desigur, sunt tot așa de vechi ca și geniul omenesc; nouă e numai ideea de naționalitate”.

În concluziunile acestui mare expozeu, el a depus un proiect de lege, alcătuit de deputații Români și Sârbi, prin care se cerea să se recunoască de națiuni regnicolare egal îndreptățite, națiunile lor, și să se garanteze egala îndreptățire a limbei prin o lege fundamentală.

Viața complexă a acestui mare om politic s'a revărsat ca o binefacere asupra întregii noastre vieți naționale. Orice eveniment important, era precedat de o scrisoare a lui Alexandru Mocionyi către poporul român. Asociațiunea „Banca Albina” și biserica ortodoxă își datoresc în mare parte ființa și organizarea lor acestui erudit, care le-a prezidat și îndreptat cele dintâi cărări.

Din galeria avocaților iluștri din Banat, Crișana și Maramureș, în perioada marilor prefaceri dinainte și după 1848, amintim îndeosebi:

Din vremile mai vechi pe: *Damaschin Bojinca*, avocat în Budapesta, care la 1828 tipărește cu litere latine un Călindar, câteva lucrări istorice și literare, iar în 1833 trecând munții ajunge juriconsult al Motșovei, unde împreună cu *Flechtenmacher* și *Anania* redactează „Codul Calimach”. Pe urmă îl vedem paharnic și profesor de drept roman și drept civil moldovenesc la Academia Mihăileană.

Eftimie Murgu, avocat în Lugoj, naționalist înfocat, persecutat și arestat pentru alitudinea sa națională, s'a refugiat și el în Moldova, unde la 1834 ajunge profesor la Academia Mihăileană, iar un an mai târziu la Sf. Sava, în București. Acest inspirat dascăl al lui Bălcescu, impuicat într'o conspirație politică, a fost nevoit să părăsească țara, și revenind în Banat, a fost arestat timp de 2 ani, până după deslănțuirea mișcărilor naționale din 1848.

Man Iosif, comite suprem al Maramureșului. În 1848, împreună cu *Gavril Mihalyi*, a scăpat poporul de jefuirile răsculaților săi. El a întemeiat Asociațiunea pentru cultura poporului din Maramureș.

Alexandru Roman, avocat în Budapesta, a fost în repetite rânduri deputat și a întemeiat ziarul „*Federațiunea*”, care a fost mult timp organul de luptă al Partidului Național. Pentru articolele scrise în acest ziar, a fost condamnat la temniță.

Alosiu Vlad, avocat în Lugoj, deputat în toate parlamentele de la 1848 și dela 1860 înainte, distins orator și scriitor, care a publicat în broșură discursurile și articolele lui asupra „*Poporului român și cauza lui*”.

Vinčențiu Babeș, un distins jurist și o personalitate covârșitoare, după ce obține diploma de avocat, în 1848, participă în Decembrie la marea deputațiune care duce petițiunea Românilor la Împăratul din Viena. În era absolutismului, când se întrunea la Viena senatul imperial întregit, el publică în nemțește epocala sa lucrare „*Die Sprach und Nationalitätenfrage in Osterreich*”, pentru a combate năzuințele spre dualismul celor două țări, în detrimentul celorlalte popoare. A fost cel mai

talentat și devotat colaborator al lui Alexandru Mocioni, ca deputat în toate sesiunile parlamentare din Budapesta. Indesebi este remarcabilă lupta pe care a dus-o pentru independența Ardealului, luând repetat cuvântul dela 1860 și până la 1867, când s'a alcătuit legea de contopire a Ardealului în corpul regatului ungar. A organizat partidul național al deputaților din Budapesta și a redactat un ziar politic sub numirea de „Albina”. Timp de peste 50 de ani a contribuit la dezvoltarea și consolidarea conștiinței naționale, mai pe urmă ca președinte al Comitetului național. Este prea neîncăpător timpul ce-mi este rezervat, pentru a putea spune tot ce a realizat acest apostol al neamului.

Emanoil Gojdu, avocat la Budapesta, a luat diplomă în 1824. Contemporan și prieten cu Episcopul Șaguna, i-a stat în ajutor în luptele pentru recâștigarea autonomiei bisericeii române ortodoxe. A fost membru fondator al „Asociațiunei Transilvănene pentru literatura română și cultura poporului Român”. Memorabilă va rămânea pentru totdeauna clasică lui cuvântare ținută în Casa Magnaților, la 1861, *prin care susținea dreptul Ardealului de a hotărî singur, prin concursul popoarelor lui eliberate, dacă dorește să se unească cu Ungaria, ori își rezervoă autonomia independentă.*

Din sufletul nostru al tuturor se înalță gândul de pioasă recunoștință și grațitudine pentru marele suflet și nesfârșita dragoste către neam, care a îndemnat pe Gojdu să testeze considerabila lui avere pentru o fundațiune, din care s'au dat burse la mii și mii de tineri români. Fii de preoți, învățători, dar mai ales fii de țărani, cari nu aveau mijloace să-și însușească o instrucție aleasă, ajutați numai de bursele lui Gojdu, s'au ridicat peste ogorul muncit cu brațele și au devenit avocați, medici, ingineri, magistrați și funcționari, comercianți și industriași, pentru a forma acel mare colegiu de fruntași intelectuali, cari în vremurile grele ce au urmat, aveau să conducă destinele unei națiuni către înfăptuirea idealului său integral. Mă despart cu greu de acest nume, care a însuflețit o imagine a trecutului, pusă icoană de închinat deasupra altarului credințelor noastre sfinte, fiindcă simțesc slăbiciunea ființei trecătoare, care nu poate turna în cuvinte destul de pioase rugăciunea de slavă și mulțumire către sufletul care a veghiat la leagănul generațiilor din care venim noi cei de azi.

Ioan Daniel Dămil de Fersig, jurisconsult și mare mecenat. Și-a testat marea sa avere pentru scopuri naționale, din care s'au fondat burse, care îi poartă numele.

Aradul a fost reprezentat în acele vremuri de glorie prin eruditul avocat *Ioan Popoviciu Desseanu*, care în 1861 și cele următoare a intrat în dieta Ungariei ca deputat de Radna. El a fost conducătorul mișcărilor naționale în Arad și unul dintre cei mai zeloși fondatori ai Asociațiunei Arădane pentru cultura poporului român.

Epoca dela 1861 până la 1863, când s'a votat legea naționalităților, înregistrează o desfășurare uriașă de forțe în parlamentul din Budapesta, unde s'au întrunit fruntașii părților bănățene și ungurene, atunci când ardelenii nu erau încorporați în aceste parlamente, ori refuzau a

participa, susținând ideea independenței. S'au distins prin toate cuvântările lor studiate și documentate avocații: *Mircea Stănescu și Dimitrie Bonciu din Arad, Ioan Misici din Lipova, Aurel Maniu din Făgeț, Vasile Buteanu din Somcuța, Petru Mihalyi din Maramureș, Ioan Faur din Pauliș, Filip Pascu din Caransebeș*, dar mai presus de toate *Sigismund Papp*, Căpitan al Chioarului, un distins jurist și orator, care a fascinat prin puterea argumentelor sale convingătoare.

După încorporarea definitivă a Ardealului la Ungaria, prin legea din 1867, și după votarea feței naționalităților din 1868, în cele trei decenii cari au urmat până la 1905, când Partidul Național a adoptat o nouă politică, istoria frământărilor noastre din Ardeal înregistrează două evenimente de o importanță covârșitoare: *Marea conferință națională dela Sibiu din 1881 și prezentarea Memorandului la Viena, în 1892.*

Încă la 1869, avocatul *Ilie Măcelariu* convoacă o conferință națională la Miercurea, în care să se constituie un partid național, și se adoptă o luptă de rezistență prin pasivitate față de lucrările parlamentare din Budapesta. Acest partid a fost însă dizolvat de guvern, iar Românii s'au refugiat în organizațiile lor culturale și bisericești, ridicând aci fortărețe de apărare pentru conservarea neamului și ocrotirea intereselor lui.

Dar în acest timp s'a continuat lupta politică în adunările județene și comunale, concentrându-se toate energiile avocaților români, pentru a afirma aci acasă puterea de viață și dărza voință de a urmări cu tenacitate realizarea unui ideal. Epoca acestor lupte județene constituie un titlu de glorie pentru toți avocații români, cari trăind respirați pe tot cuprinsul Ardealului, pe lângă Tribunale și Judecătorii de ocoale, au constituit prin activitatea lor tot atâtea fortărețe de rezistență și apărare.

În jurul acestor mici fortărețe s'a înfiripat o viață economică și culturală, prin adunările de despărțimânt a „Astrei” și a Societății pentru fondarea unui Teatru Național, prin întemeierea a 150 de Bănci populare în formă de societăți anonime, pentru a nu depinde de centrala de cooperative dela Budapesta, prin marile congrese ale bisericilor și prin adunările eparhiale și parohiale, capitaluri și curatorate, la care avocații colaborau auctând lumina culturii lor universale înecntă educației ce li se cerea, prin întemeierea de ziare cotidiene și săptămânale pentru popor, la care avocații au contribuit cu importante jertfe materiale. În acelaș timp ei au populat temnițele pentru atitudinea lor națională, fiind de cele mai multe ori conduși în triumf de simpatiile poporului până la poarta închisorii.

Ne este imposibil să precizăm aci individual prestațiunile eroice ale celor mai mulți avocați, cari s'au distins în această epocă, și ne mărginim a indica numele celor mai fruntași între fruntași.

La conducerea comitetului central al Partidului Național au fost aleși ca președinți avocații *Ilie Măcelariu dela Miercurea, Parlenie Cozma dela Sibiu, Ioan Rațiu dela Turda* și în urmă *George Pop din Băsești*. Colaboratorii lor distinși, cari au dominat evenimentele în toate

centrele resfirate ale Ardealului au fost: *Coriolan Brediceanu și Ștefan Petrovicu la Lugoj, Iuliu Coroianu, George Ilea și Aurel Isacu la Cluj, Ioan Lengher și Simeon Damian la Brașov, Aurel Mureșanu dela ziarul „Gazeta Transilvaniei”, Petru Truția, Nicolae Bucur, George Secula și Silviu Moldovan la Arad, Ioan Miha la Orăștie, Mihail Bontescu la Hațeg, Nicolae Zigre la Oradea, Gavril Tripon la Bistrița, Avram Tincu la Orăștie, Mihai Veliciu la Chișinăul Aradului, Teodor Papp la Brad, Ioan Roșu la Biserica Albă, Ioachim Mureșan la Năsăud, Emanoil Ungureanu la Timișoara, Ioan Borcea și Ioan Preda la Sibiu, Andrei Cozma la Șimleu, Florian Ciocan la Cehul Silvaniei, Francisc și Alexandru Hossu Longin la Deva, Ioan Turcu la Făgăraș, Teodor Mihali la Dej.*

Sunt desigur importante și lucrările de înaltă erudiție profesională pe care acești avocați le-au susținut în marile procese pentru apărarea moșiilor țărănești față cu nobilii proprietari, cari prin segregări încercau să anihileze drepturile urbariale asupra pășunelor și a pădurilor și să-și atașeze prin comasări nedrepte proprietăți ale țăranilor. În această categorie s'au remarcat îndeosebi luptele ce s'au dat pentru apărarea averilor grănicerești și înscrierea drepturilor ce reveneau comunelor românești la Universitatea săsească.

Când în anul 1880 s'a depus în Parlamentul dela Budapesta un proiect de lege pentru reglementarea drepturilor urbariale și a procedurii de comasare, 29 avocați români s'au întrunit la Sibiu și au alcătuit un voluminos memoriu, arătând toate lipsurile legii și abuzurile cari se săvârșesc, cerând înlăturarea lor pe cale legislativă.

Importanța conferinței naționale dela Sibiu din 1881 s'a reliefat prin două hotărâri istorice și anume concentrarea forțelor într'un singur partid național a ardelenilor, bănățenilor și a ungurenilor, cari luptau până acm în grupări separate. Pe urmă, prin stabilirea unui program de realizări naționale, care a constituit dogma credințelor noastre până la unire. Acest program este opera avocaților pe care i-am numit mai sus, conduși de înaltul patriotism al prezenților *Vincentiu Babeș, Alexandru Mocionyi, Ilie Măcelariu, Partenie Cozma, Ioan Rațiu și George Pop de Băsești.*

Trebue să amintesc aci și marele eveniment al alcătuirii statutului organic pentru biserica ortodoxă, al cărui text a fost redactat de raportorul Partenie Cozma, în colaborare cu Alexandru Mocionyi și Ioan Cavaler de Pușcariu.

Dar cuvântul meu se oprește îndeosebi asupra prilejului pe care ni-l acordă această fericită întâmplare, de a vedea întruniți avocații Români la Cluj, tocmai când aniversăm 40 de ani dela redactarea și prezentarea la *Impăratul a acelu „MEMORAND”* care a stârnit la început o flacăra de nădejde în mijlocul atâtor suferințe, dar s'a prefăcut în curând în cea mai furtunoasă bătălie, din care au eșit lămurite caracterele împietrite în abnegațiune și devotament pentru neamul oropsit.

Memorandul era un act de intervenție la Impăratul, prin care se arăta situația nelegiuită ce ni s'a creiat prin sistemele de opresiune și

desnaționalizare și se cerea să se revină asupra legiurilor cari sancționează aceste sisteme și să se acorde Românilor o autonomie națională.

Memorandul a fost redactat de avocatul *Iuliu Coroianu*, în conformitate cu discuțiunile ce au urmat în nenumărate conferințe prezidate de *Ioan Rațiu* și vrednicii săi colaboratori. A fost dus la Viena de membrii comitetului național, însoțiți de 500 delegați din toate părțile țării. Primiți cu entuziasm de populația Vienei, *ei au fost înconjurați de simpatia politicianilor austriaci, în frunte cu Karl Lueger*, dar refuzați de Impăratul.

Urmarea a fost un proces monstru aci la Cluj, care a atras atențiunea opiniei publice din toată Europa.

Au fost acuzați și condamnați toți membrii comitetului național, dela opt luni până la cinci ani închisoare.

Astăzi, după 40 de ani, noi slăvim memoria confrăților noștri avocați fie acuzați și condamnați, fie apărători, cari azi nu mai trăiesc, și înconjurăm cu dragoste și admirație pe cei cărora li s'a dat să fie între noi, fiindcă au suferit un martiriu nu pentru o cauză care ar fi fost a lor, ci pentru o cauză nedreaptă ce s'a adus unei întregi națiuni, care n'a cerut decât dreptul la viață și libertate.

Dacă în timpul scurt de 70 ani, ce s'a strecurat dela 1848 și până la unire, s'a ridicat aci o națiune conștientă abia eliberată de jugul iobăgiei, dacă în acest timp s'au alcătuit organizațiuni politice cu programe naționale bine determinate, s'au întemeiat așezăminte de cultură, asociațiuni, ziare și școli, dacă s'a clădit o fortăreață economică prin bănci și reuniuni și dacă s'a asigurat autonomia și independența bisericilor noastre, numai pentru a putea intra cu acest patrimoniu național în unitatea desăvârșită a Statului Român, vrednicia covârșitoare este a acelor apostoli și martiri de cari v'am vorbit până acum și în amintirea cărora am aprins această luminiță de pioasă recunoștință.

Fie ca această tradiție luminoasă să îndrepte și de acum cărarea avocatului român, perpetuându-se din generație în generație, spre mărirea născătoare a neamului nostru.

Pătrunși de aceste convingeri, noi întâmpinăm cu sentimente de omagiu și devotament pe d-l Ministru al Justiției și îi mulțumim pentru înalta încurajare pe care o acordă lucrărilor noastre, prin prezența D-sale aci.

Domnilor Miniștri, Domnule Președinte, iubiți confrăți, fiți bineveniți în milocul nostru. (Aplauze).

